Становище

от

доц. д-р Даниел Людмилов Петров
Катедра по Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“
СУ „Св. Кл. Охридски“

за дисертационен труд

на

Мария Христова Соколова

на тема:

СТИЛ НА ПРИВЪРЗАНОСТ И РОДИТЕЛСКИ ПРАКТИКИ НА МАЙКИ – ЖЕРТВИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

за присъждане на ОНС „доктор“ по професионално направление 3.2. „Психология“

Научен ръководител: доц. д-р Д. Бакалова
БАН

1. Основни характеристики и рамка на дисертационното изследване

Дисертационният труд на Мария Христова Соколова е разработен в съответствие с нормативните изисквания и академични стандарти за присъждане на образователна и научна степен „доктор”. Представената дисертация се състои от 184 стр. и структурно съдържа увод, три глави, заключение, библиографска справка и приложение с използвания инструментариум. Трудът съдържа 7 фигури и 59 таблици. Списъкът на използваната литература включва 204 източници (41 на кирилица, 163 на латиница).

Основната цел на дисертационното изследване е да проучи влиянието на стила на привързаност върху родителските практики на майки-жертви на домашно насилие, като отчита ролята на видовете преживяно насилие, социалната подкрепа и психичното

функциониране на жертвите, с оглед очертаване и редуциране на рисковете от насилие спрямо техните деца.

Темата е актуална предвид отпечатъка на пандемията и социалната изолация, атомизираното и конфликтно съжителстване на съвременния човек, увеличаващото се домашно насилие и възпроизвеждащите се модели на поведение с тежки последствия за човешкото развитие и социалното благополучие. Избраната теоретична рамка отразява завръщане към травматогенния подход в психологията като търси отговорите в опита и ранните преживявания. Използваната методология е съответна на формулираната изследователска цел, поставените задачи и хипотезите на дисертационното изследване. Коректното описание на методите демонстрира отличната подготвеност на докторантката от методологическа гледна точка.

2. Съдържателна част, проучване, анализи

Дисертантката още в увода задава теоретичната рамка на изследването, неговите основни цели, хипотези и задачи. Накратко е представена структурата на докторската теза. Първа глава съдържа теоретичната основа на изследването и обхваща трите основни изследователски области, свързани с родителството, родителския стил и родителските практики и теориите за привързаността и домашното насилие. Разглеждат се същността и съдържанието на тези понятия и актуалният научен статус на изследванията по темата. Особено внимание е отделено на влиянието на родителския контрол, ангажираността и последователността на дисциплинарните практики, употребата на физически наказания и позитивни родителски практики върху детското развитие и формирането на личността. Направен е обзор на съвременни емпирични проучвания по изследователските въпроси, вкл. и от български автори. Теоретичната глава на разработката завършва с кратки обобщения на основните точки, които насочват към емпиричната втора глава. Втора глава започва с обобщен теоретичен модел на изследването, подробно са описани целите, хипотезите и задачите на проучването. В графичен вид е представен теоретико-емпиричният модел на проучването (фиг. 6). Използвани са следните въпросници:

1. Въпросник за измерване на привързаността (ECR-RS, Fraley *et al*., 2011);
2. Въпросник за изследване на родителските практики (APQ, Frick, 1991);

3. Скала за оценка на преживяното домашно насилие (SVAWS; Marshall, 1992);
4. Скала за изследване на психологичното функциониране (SPTSS, Carlson, 2012; BSI, Derogatis and Melisaratos, 1983);
5. Въпросник за измерване на социална подкрепа (SPS, Russell and Cutrona, 1987).

Включени са допълнителни социално-демографски данни, както и въпроси за различни видове насилие и честотата на консултиране с психолог-консултант/терапевт.

Описани са процедурата на провеждане на изследването, характеристиките на извадката и психометричните характеристики на изработената тестова батерия. Използвани са специализирани статистически процедури: дескриптивна статистика, кростабулация, Т-тестове за независими извадки, еднофакторен дисперсионен анализ, корелационен, регресионен и медиаторен анализ. Резултатите са представени в трета глава в табличен и графичен вид, придружени от психологична интерпретация. Направено е обобщение и обсъждане на резултатите през верификацията на хипотезите. Отбелязани са главните изводи в приложен аспект. Работата завършва със заключение, в което са изброени и ограниченията на проучването.

3. Приноси

Приемам формулираните от докторантката приноси на дисертационния труд. Проведено е широкообхватно проучване със специализирана извадка. Адаптирани са нови скали за употреба в българска популация. Постигнат е интегративен психометричен модел за оценка на функционирането на майки-жертви на домашно насилие. Събран е емпиричен материал от българска социокултурна среда, който дава информация за спецификите на конкретни групи и релационните модели по време на пандемията. Получените резултати имат приложна значимост в консултативен и терапевтичен контекст и успешно допълват данните в научното поле.

Представените от Мария Соколова пет публикации (от които две самостоятелни) са свързани с темата на дисертационния труд и представят различни подходи към изследването. Авторефератът (28 стр.) дава цялостна представа за дисертационния труд, като в систематизиран вид е представено съдържанието на всички аспекти на осъщественото изследване.

4. Препоръки и въпроси

В един и същи текст трябва да се употребява или десетична точка, или десетична запетая при докладването на резултатите. В библиографската справка присъства книга на А. Бандура на български език, каквато няма публикувана. Възприетият и получил популярност превод в българската научна литература на *preoccupied attachment style* е *свръхангажиран.* Препоръчвам в бъдеще проучването да бъде трансформирано в книга на базата на дисертационен труд или в наръчник за професионалисти и други целеви групи.

5. Заключение

Представеното дисертационно изследване на тема „Стил на привързаност и родителски практики на майки – жертви на домашно насилие" ми дава основание да заключа, че Мария Соколова притежава отлични умения и професионален опит за успешно планиране, реализиране и публикуване на научни изследвания. Като се вземат предвид в цялост качествата на дисертационния труд и неговите приноси към професионално разработената тематика, изказвам положително становище и предлагам на Уважаемото научното жури да присъди на Мария Соколова образователната и научна степен „доктор" по професионално направление „3.2. Психология".

19 април 2024 Автор:

гр. София /доц. д-р Д. Петров/

Daniel Petrov
Digitally signed by Daniel Petrov
Date: 2024.04.19 16:27:17 +03'00'